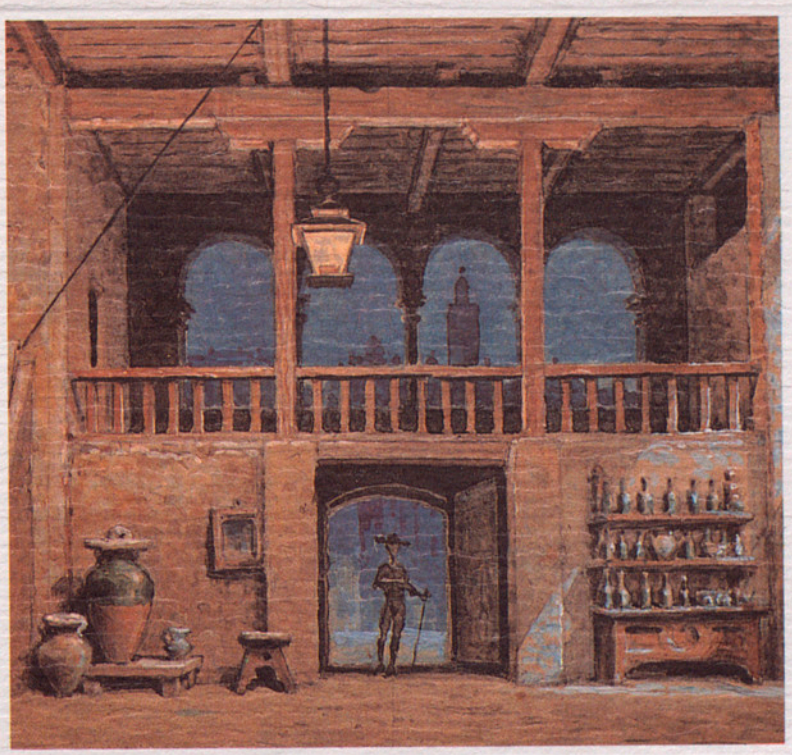

Il Trovatore

GRAN TEATRE DEL LICEU

GRAN TEATRE DEL LICEU

Temporada 1992-93

CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU
Generalitat de Catalunya
Ajuntament de Barcelona
Ministerio de Cultura
Diputació de Barcelona
Societat del Gran Teatre del Liceu

Hay pocos instrumentos tan bien afinados como éste.

LEGEND

El Honda Legend es como un instrumento musical. Su motor es de una precisión singular, y sus 204 caballos responden de inmediato a la menor presión sobre el acelerador. La nobleza de las aleaciones con que está construido y la exactitud milimétrica de sus piezas, permiten que el motor del Legend interprete verdadera música.

La suspensión es suave, por eso el Legend se desplaza por el asfalto como las notas por el pentagrama.

La calidad de los acabados y de los materiales en el Legend es sólo comparable a la de un Stradivarius.

El Honda Legend es realmente como un instrumento musical. Pero el mejor afinado de todos.

HONDA

F-1 HONDA, GANADOR DEL CAMPEONATO MUNDIAL DE FORMULA 1 LOS SEIS ULTIMOS AÑOS.

Il Trovatore

Dramma lírico en quatre actes
Text de Salvatore Cammarano
basat en el drama d'Antonio García Gutiérrez
Música de Giuseppe Verdi

(Amb sobretitulat)

Estrenada el 19 de gener de 1853 al Teatro Apollo de Roma
Estrenada el 20 de maig de 1854 al Gran Teatre del Liceu

Amb el patrocini de
WINTERTHUR

Funció de Gala
Dilluns, 19 d'abril, 21 h., funció núm 83, torn C
Dijous, 22 d'abril, 21 h., funció núm 84, torn B
Diumenge, 25 d'abril, 17 h., funció núm 86, torn T
Dimecres, 28 d'abril, 21 h., funció núm 87, torn E
Divendres, 30 d'abril, 21 h., funció núm 88, fora d'abonament
Dissabte, 1 de maig, 21 h., funció núm 89, fora d'abonament
Dilluns, 3 de maig, 21 h., funció núm 90, torn D
Dimarts, 4 de maig, 21 h., funció núm 91, torn A

EL CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

agraeix a

winterthur

el patrocini d'aquestes representacions

En el Grup Assegurador Winterthur, mitjançant el programa «Retorn a la Societat», intentem contribuir (en tot el que estigui al nostre abast) a la millora de la qualitat de vida del nostre país.

La prevenció d'accidents, la protecció de la natura, la salut de les persones, el foment de la cultura, són temes que preocupen tothom i als quals dediquem principalment els nostres esforços en aquest programa.

Patrocinem en aquesta Temporada 1992-93 l'òpera *Il Trovatore*. D'aquesta manera donem suport (i és, a més, motiu de satisfacció per a nosaltres) a les iniciatives del Gran Teatre del Liceu per a la difusió de la música i, especialment, del gènere operístic a un públic cada vegada més nombrós.

Josep Cercós i Martínez
Delegat General per a Espanya i
Director General del Grup Winterthur

En harmonia amb el Liceu.

Iberia patrocina la temporada.

Aquest any, més que mai,
IBERIA dóna suport
a la música i als afeccionats
al "bel canto".
Perquè, un any més, IBERIA
serà al Gran Teatre
del Liceu.

IBERIA

Grupo INI

Il Trovatore
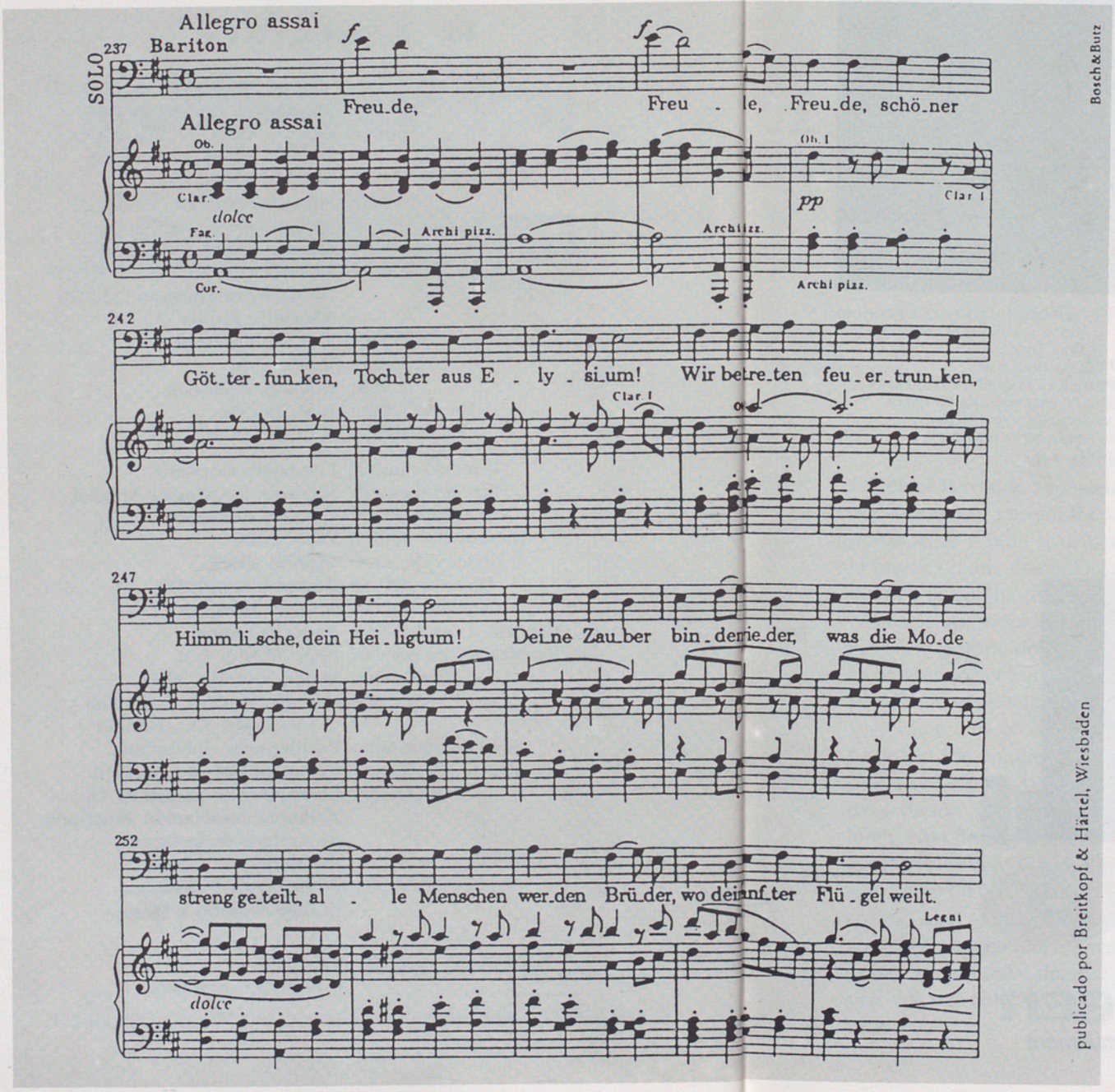
Il conte di Luna	**Vicenç Sardinero** (19, 22, 1 i 3)
	Joan Pons (25, 28, 30 i 4)
Leonora	**Aprile Millo** (19, 22, 25 i 4)
	Michèle Crider (28 i 1)
	Sharon Sweet (30 i 3)
Azucena	**Nina Terentieva** (19, 22, 25, 28,1 i 4)
	Dolora Zajick (30 i 3)
Manrico	**Dennis O'Neill** (19, 25, 1 i 3)
	Kristian Johannsson (22 i 28)
	Vladimir Popov (30 i 4)
Ferrando	**Stefano Palatchi**
Ines	**Maria Uriz**
Ruiz	**Alfredo Heilbron**
Un vell zíngar	**Joan Tomàs**
Un missatger	**Antoni Lluch**

Direcció musical	**Lamberto Gardelli**
Direcció d'escena	**Horacio Rodríguez Aragón**
Escenografia	**Llorenç Corbella**
Disseny de vestuari	**Pepe Rubio**
Disseny de llums	**Vinicio Cheli**
Director del cor	**Romano Gandolfi**
Subdirector del cor	**Andrés Máspero**
Assistent d'escenografia	**Patricio Lobos**
Realització del vestuari	**Pepe Rubio, S.A.**
Perruqueria	**Mario Audello, Milà**
Atrezzo	**Mateos, Madrid/Animales y Carruajes S.L., Madrid**
Servei de sabateria	**Valldeperas, Barcelona**
Realització del decorat	**Carmina Burana, Madrid**
Producció	**Co-producció Teatro de La Zarzuela, Asociación Asturiana de Amigos de la Ópera, Instituto Valenciano de las Artes Escénicas, Cinematografía y Música**

Violí concertino	**Josep Mª Alpiste**
Traducció del sobretitulat	**Jaume Creus, L'Avenç, S.L. Barcelona**

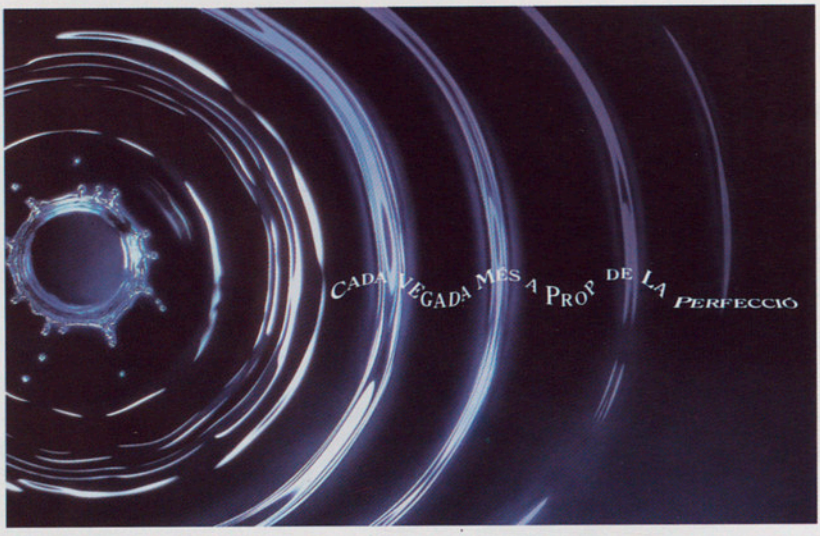
ORQUESTRA SIMFÒNICA I COR DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Una pàgina d'història europea.

Som a l'any 1823. Ludwig van Beethoven escriu les darreres pàgines de la seva novena simfonia. Supera la seva tràgica sordesa i ofereix al món una joia de la música. Una obra mestra d'envergadura universal. No en va, el Consell d'Europa va escollir a l'any 1972 el 4rt. moviment d'aquesta Simfonia com a himne europeu oficial. En un futur no massa llunyà, la història d'Europa s'enriquirà amb noves pàgines. El mercat únic europeu està present a les nostres ments, fent-se ressò de l'himne del genial compositor. Tanmateix, per als nostres clients, aquesta música no té res de nou. Des de fa alguns decennis, estem representats, a través de les nostres pròpies Societats, en els principals països de la CE, i orquestrem solucions internacionals en diferents idiomes per als seus problemes d'assegurances amb serveis com les nostres noves pòlisses europees, per exemple. Li ho podem assegurar.

winterthur

A PIONNER NOMÉS ENTENEM LA PERFECCIÓ EN TERMES DE PROGRÉS. D'EVOLUCIÓ. DE TECNOLOGIA. PER AIXÒ NO ENS CONFORMEM AMB L'EXTRAORDINÀRIA NITIDESA D'IMATGE DELS NOSTRES TELEVISORS I VÍDEOS. NI AMB LA PURESA I QUALITAT DE SO DELS NOSTRES EQUIPS D'ALTA FIDELITAT.

NI AMB LA MÀXIMA DEFINICIÓ ÀUDIO-VISUAL QUE OFEREIX EL LÀSER DISC. VOLEM ANAR A MÉS. PERQUÈ LA CLAU DE LA PERFECCIÓ RESIDEIX, PRECISAMENT, EN ESTAR CADA VEGADA MÉS A PROP. CADA VEGADA MÉS A PROP DE LA PERFECCIÓ EN IMATGE I SO.

PIONEER®

The Art of Entertainment

Contingut argumental

Rivalitat política i amorosa de dos germans que no saben que ho són, Manrico i Il conte di Luna, tots dos enamorats de la mateixa dona, Leonora. Azucena, una gitana, que té cura de Manrico, desitja venjar la seva mare, que havia estat ajusticiada pel vell conte di Luna i, finalment, ho aconsegueix quan diu al comte actual que aquell qui ha fet executar és el seu germà.

Lloc de l'acció: Biscaia i Aragó.
Època: a principis del segle XV.

ACTE I

EL DUEL

Atri al Palau de l'Aljaferia

El veterà Ferrando aconsella alguns soldats que ocupin els llocs corresponents, perquè Il conte di Luna, un dels comandants aragonesos, és a punt d'arribar, després d'una espera solitària sota la finestra d'una dama, la qual estima. El comte està gelós i preocupat, ja que ha descobert que té un rival en el cor de la seva estimada: un trobador desconegut. Ferrando relata als soldats la veritable història del conte di Luna. El comte vell tenia dos fills. Quan eren infants, un d'ells, el comte actual, va créixer fort i robust; però l'altre era pàl·lid i malaltís des que, en circumstàncies bastant sospitoses, una gitana vella va ser trobada al costat del bressol. La gitana fou capturada i va morir a la foguera, però deixà una filla que va jurar venjar-la. Poc temps després l'infant malaltís desaparegué i tota la cort va estar d'acord a creure que el rapte havia estat fet per una filla de la gitana. El vell comte, però, mai no va creure que el nen havia mort i, des del llit, moribund, féu jurar l'altre fill que mai no deixaria de cercar el seu germà. Ferrando afegeix que, si bé també es féu fonedissa la filla de la gitana, ell recorda tan clarament els seus trets que podria identificar-la sense dubtar gens. També diu que l'esperit de la gitana morta es passeja pels voltants del castell i que, no fa pas gaire temps, un soldat es va morir de por.

Jardins del Palau de l'Aljaferia

Leonora (la dama estimada pel comte) parla amb la seva dama de companyia de la passió que ha desvetllat en ella un cavaller que va veure en un torneig. Tot i que no portava cap escut damunt la capa, el cavaller es va inscriure en la gesta i vencé tots els seus adversaris. Poc temps després, quan esclatà la guerra, el cavaller es féu fonedís. Recentment, però, Leonora ha sentit que la veu del desconegut la cridava, mentre s'apropava al balcó de l'alcova. Ines, la dama, prega la senyora que s'oblidi del misteriós cavaller, però Leonora palesa el seu amor amb fermesa. Tot seguit, les dues dones entren al palau. Es presenta el conte di Luna i quan és a punt de cridar Leonora, de sobte es veu sorprès per la serenata del trobador. En escoltar aquest cant, Leonora corre cap al jardí i, en confondre el comte amb el seu estimat, va impulsivament vers ell. Però aleshores entra el trobador i els dos rivals es troben enfrontats. El trobador es descobreix i diu que s'anomena Manrico i és un seguidor del pretendent d'Urgell i un fora de la llei amb el cap posat en preu. Els dos homes lluiten i Leonora cau esvanida.

ACTE II

LA GITANA

Un campament de gitanos a Biscaia

Azucena explica amb tristesa la mort de la seva mare a la foguera. Al costat d'ella hi ha Manrico, que creu ser-ne fill. De sobte, Azucena se li dirigeix i li demana que la vengi. Quan es queden sols, Azucena relata a Manrico la mateixa història que havia explicat Ferrando i hi afegeix que, per tal de venjar-se de la mort de la mare, ella raptà Manrico amb la intenció d'occir-lo, però un error fatal féu que s'equivoqués i matà el fill propi. Manrico confessa a Azucena que s'ha trobat cara a cara amb el comte i que un estrany impuls de la sang li ha impedit de matar-lo. Azucena li aconsella que, en una altra ocasió, no es deixi portar pels impulsos. Ruiz, un missatger, arriba amb les notícies que uns homes del pretendent d'Urgell han pres Castellor i Manrico rep ordres d'anar-hi tot seguit per fer-se càrrec de la guarnició. També hi ha un missatge personal; han arribat notícies falses a la cort que divulguen la mort de Manrico. La impressió ha estat tan forta que Leonora ha decidit de recloure's

en un convent. Per tal d'impedir-ho, cal que Manrico es posi en camí, sense pèrdua de temps. Immediatament, Manrico se'n va al galop, sense escoltar les súpliques d'Azucena, que li demana que no marxi.

Atri d'un convent pròxim a Castellor

És de nit. El comte arriba, acompanyat per Ferrando i altres soldats, per impedir que Leonora prengui els hàbits. Se sent un cor de monges quan entren Leonora i Ines. El comte i els seus homes els intercepten el pas i, davant la sorpresa de tothom, també s'hi presenta Manrico. Quan el comte vol endur-se Leonora a la força, Manrico l'envolta, ben reforçat pels seus homes, el desarma per la superioritat numèrica i és ell qui s'enduu Leonora.

Escenografia per a *Il Trovatore*. Acte II, escena II

ACTE III

EL FILL DE LA GITANA

Campament del conte di Luna

El conte di Luna s'enutja quan pensa que Leonora està amb el rival. Ferrando l'interromp per dir-li que han fet presonera una gitana, acusada d'espionatge. Quan Azucena compareix davant del comte, li confessa que ella cerca un fill que la va abandonar. Com que és a Biscaia on va ocórrer la tragèdia del seu germà i la gitana diu que en ve, el comte li pregunta si recorda alguna cosa sobre el rapte, fa anys, del fill d'un noble, i li revela que ell és el germà de l'infant raptat. Però Ferrando, que ha reconegut Azucena, s'avança i revela la veritat. Aleshores el comte ordena l'execució de la gitana. Azucena oposa resistència i crida Manrico amb força; agradosament, el comte comprova que la dona que té al seu poder és, no tan sols l'assassina del seu germà, sinó també la mare de l'odiat enemic.

Estança adjacent a la capella, a Castellor

Manrico té el comandament de Castellor i diu a Leonora que l'assalt al campament enemic és ja imminent. Havent enviat Ruiz a avisar els soldats, Manrico declara a Leonora que, si cau en la batalla, l'esperarà al cel. Sobtadament, es presenta Ruiz i els diu que Azucena ha estat capturada pels homes del comte i que és a punt de ser cremada a la foguera. Manrico, aterrit davant d'aquesta nova, fa reunir els soldats per anar a rescatar la gitana.

ACTE IV

EL SUPLICI

Una ala del Palau de l'Aljaferia

Castellor s'ha vist envoltat per sorpresa pels homes del conte di Luna i Manrico ha estat fet presoner. És de nit. Entra Leonora acompanyada pel fidel Ruiz, que li indica que Manrico és empresonat amb la seva mare a la torre del palau. Leonora es queda sola i medita el seu projecte: només ella pot salvar el trobador a canvi de la seva pròpia vida. Mentre Leonora reflexiona sobre això

se sent el cant fúnebre dels monjos que es preparen per a l'execució que tindrà lloc el dia següent. Des de la torre, Manrico es lamenta que la mort trigui tant a arribar i recorda Leonora, demanant que no l'oblidi, sense saber que ella és a fora, escoltant-lo. Poc després surt del palau el conte di Luna, que dóna les ordres per l'execució dels dos detinguts. La seva sorpresa és gran en trobar Leonora, que es presenta al seu davant amb una petició de clemència per a Manrico, que el comte rebutja immediatament. Aleshores Leonora, amb ferma decisió, proposa al comte un pacte: ella se li lliurarà incondicionalment a canvi de la vida del trobador. El comte accepta ràpidament el pacte i dóna ordres que deixin passar Leonora cap al calabós, moment que aquesta aprofita per prendre el verí que duu ocult en un anell.

Un calabós

Azucena, aterrida davant la proximitat de la mort, recorda el suplici de la seva mare, però Manrico la calma. De sobte, Leonora es presenta per dir a Manrico que serà alliberat. Sorprès, ell vol saber-ne la causa; i ja que Leonora roman en silenci, Manrico comprèn que s'ha venut al comte per tal de salvar-lo. Enfadat, Manrico li fa durs retrets, mentre ella suplica que se'n vagi de seguida. Els retrets de Manrico acaben amb una exclamació d'horror quan Leonora li confessa que ha ingerit un verí. El comte es presenta a la porta del calabós i veu com Leonora s'està morint. Enfurit per l'engany, ordena la immediata execució de Manrico. El comte arrossega Azucena cap a la gran reixa del calabós perquè vegi l'execució. La gitana, a la fi, confessa al comte que ell acaba de matar el seu mateix germà i s'esvaneix després d'haver venjat la mort de la seva mare.

DUENDE
DUENDE
JESUS DEL POZO
JESUS DEL POZO

El perfil musical

En el breu espai de dos anys, Verdi estrenava les obres d'allò que hom coneix com «la gran trilogia verdiana»: *Rigoletto, Il Trovatore* i *La Traviata*. Tres obres ben diferents i que palesen el domini absolut del compositor per establir distincions musicals, d'acord amb els temes, els personatges i l'acció. Per dir-ho breument, *Rigoletto* és obra de personatges, a mig camí entre les convencions i la renovació, *Il Trovatore* és la més convencional de les tres i *La Traviata* la més moderna. S'ha dit que *Il Trovatore,* tot i la seva bellesa i la seva força, fou com un pas enrera després d'un *Rigoletto* en el qual els personatges potser tenien un altre pes, sobretot per les emocions que poden desvetllar en els espectadors: Gilda fa més llàstima que no pas Leonora i Rigoletto té més matisos que Il conte di Luna.

En qualsevol cas s'ha de dir, però, que la música de *Il Trovatore* és també una autèntica meravella, dins el més pur estil verdià, amb una inspiració melòdica i una varietat no habituals i també amb una força més que notable. És la música que pertocava probablement a un tema així, que pot semblar ben convencional, però que permet que Verdi també sigui el diferenciador hàbil i adient de personatges i de situacions. Tot i això, repeteixo, potser els personatges no acabin d'emocionar des del punt de vista dramàtic, però en canvi les emocions musicals són grans, des del lirisme dels èxtasis de Leonora als enfuriments del conte di Luna.

És curiós de veure com Charles Osborne, en el seu magnífic treball *The complete operas of Verdi,* es fa ressò d'opinions ben diferents sobre la relació de *Il Trovatore* amb el bel canto: «Massa popular, potser, pel seu mateix bé, perquè durant algun temps fou mal vista pels crítics, als quals escapava aquell honest anar directament al gra i que van veure en la partitura verdiana només la mort del bel canto. Per a les oïdes il·luminades, en canvi, *Il Trovatore* és l'autèntica apoteosi del bel canto operístic, la qual demana veus belles, agilitat i extensió». Aquells que parlaven de mort del bel canto, segurament només veien, i amb no molt bons ulls, les al·lucinacions d'Azucena o les enrabiades del conte di Luna, però les «oïdes il·luminades» veien que tot això entrava dins un context en el qual el cant era tractat amb tots els honors, amb cims

canors tan excelsos com «Tacea la notte placida», «Il balen del suo sorriso», «Ah si ben mio» o «D'amor sull'ali rosee».
Realment no podem amagar que el conte di Luna té algun rampell que pot anunciar el verisme, però com que és capaç de cantar el meravellós «Balen del suo sorriso» queda redimit de tots els seus pecats. Azucena, com a tal personatge, és el més interessant de tots, mentre Manrico fa de tenor d'òpera i Leonora canta potser la música més bella que Verdi va escriure mai per a la corda de soprano.
Amb quatre actes i vuit quadres, l'obra no es perd gaire en detalls: és directe, té concisió i eficàcia en un grau molt alt. L'equilibri és també notable i per això, si la interpretació té un mínim de garanties, no arriba a cansar mai, tot i la seva durada. Les àries i els duets apareixen sempre en el moment més adient i eficaç, tot establint aquest equilibri d'intensitats i de matisos que fan d'aquesta obra un model en aquest sentit. S'ha de dir també que el cor té intervencions importants i que no és el típic cor de gent del poble que assisteix a tota l'acció; aquí hi ha els cors de soldats, el de gitanos, el de monges i el de les desconegudes veus internes que entonen el «Miserere».
Il Trovatore, més que les seves veïnes i potser més evolucionades *Rigoletto* i *La Traviata,* connecta d'alguna manera, per la força i per l'impuls, amb el Verdi primerenc, però és un Verdi més madur i amb més contrast, com el que hi ha entre «D'amor sull'ali rosee» o «Di quella pira», la pira del foc verdià.

Pau Nadal

Prima voce.

CRONOMETRO ROLEX DAY-DATE EN ORO DE 18 QUILATES. ESFERA Y BISEL ENGARZADOS DE BRILLANTES.

Oro Rolex. El metal más precioso y el reloj más preciso. Al unísono, en una joya que va más allá del tiempo. Una forma única de brillar. El latido más exclusivo. Música para quienes entienden el idioma de los símbolos.

ROLEX
of Geneva

J. ROCA **Joyero.** Paseo de Gracia, 18. BARCELONA

Boutique Diagonal, 580. BARCELONA

El perfil vocal

Frontissa entre dos mons, el de la vocalitat de tipus bel cantista i el de la impetuositat romàntica que ja anuncia l'esdevenidor; òpera nocturna i lunar per excel·lència, *Il Trovatore* exigeix una galeria d'intèrprets capaç de compendiar les virtuts del cant químicament pur i traduir alhora les riqueses expressives d'un llenguatge més agressiu i modern. Pressupòsit imprescindible, doncs, per a una correcta interpretació vocal d'aquest epítom de la vocalitat verdiana és un domini absolut de la tècnica codificada pel bel cantisme i una capacitat notable per a l'accent roent d'un dramatisme exaltat que, però, mai no ha de caure en els efectes de caire verista.

Manrico, el Trobador, és la punta de diamant del repartiment i en ell se sol concentrar l'interès del públic, que sovint oblida o menysprea els altres personatges, tant o més importants, a l'encalç de la *tenoritis aguda* que encara avui dia fa estralls a tots els teatres d'arreu del món. El tenor de *Il Trovatore* ha de posseir, certament, els accents heroics que l'escriptura vocal de Verdi comporta, amb nitidesa de timbre, contundència i vigor en l'agut –i no sols per als famosos Do de la *Pira,* efecte no previst per l'autor i que sovint sentim rebaixats a la categoria inferior de Si natural o àdhuc Si bemoll–, però al mateix temps li escau una emissió amb facilitat per a les modulacions i l'endolciment del so. Només així podrà fer justícia a fragments com la bella narració «Mal reggendo all'aspro assalto», al lirisme corprenedor de «Ah, si, ben mio», amb els seus delicats trinats, o a la melangiosa serenata.

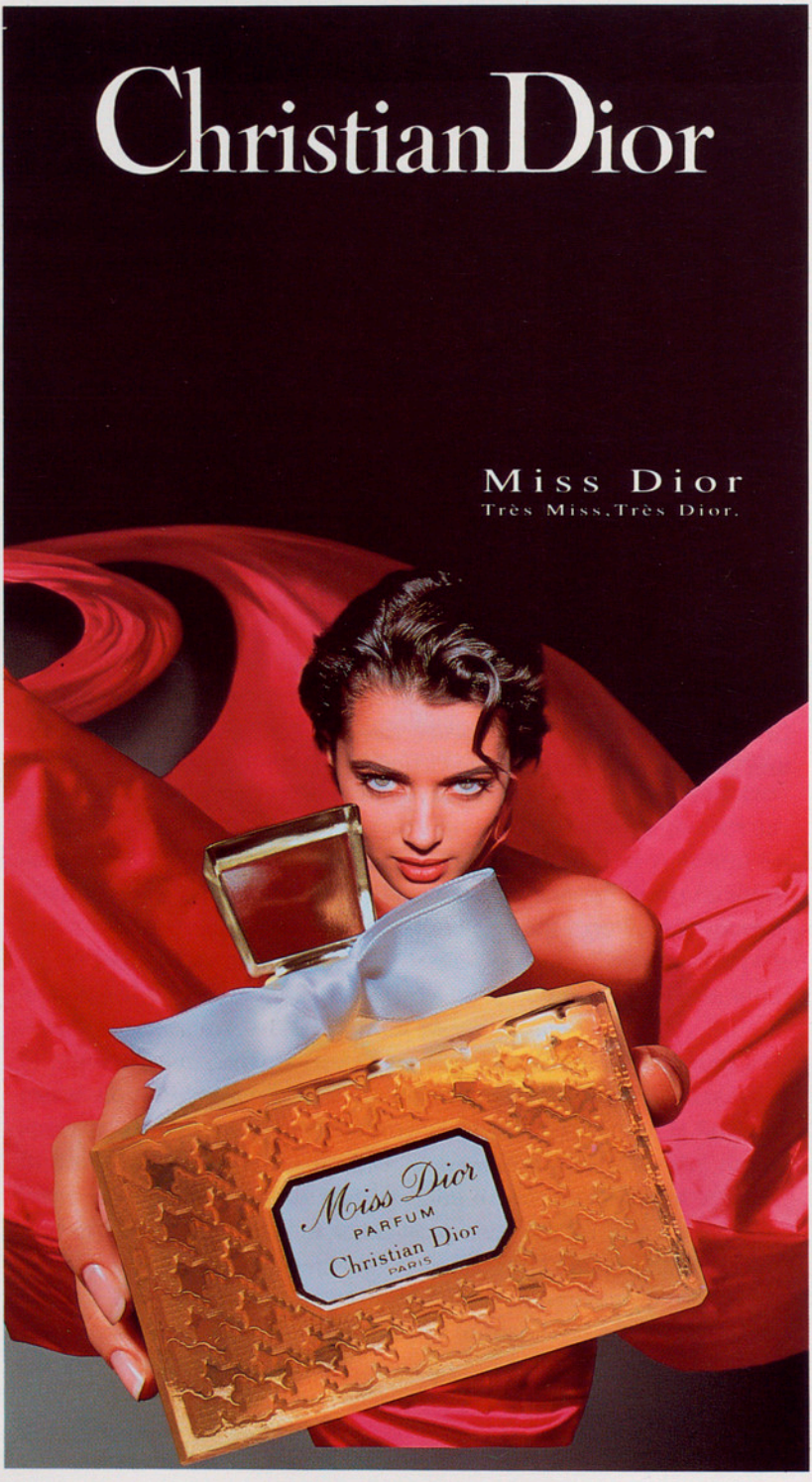
El paper de Leonora és per a una soprano *lirico spinto* amb capacitat de coloratura i de domini d'un cant elegant i mòrbid al mateix temps, un cant que vol virtuosisme i matisos, i, sobretot, la facilitat de *cavata* de les sopranos verdianes autèntiques. L'ús del regulador és importantíssim i el fraseig ha de ser sempre noble i expressiu. No cal dir que al quart acte, després de la patètica dolçor de «D'amor sull'ali rosee», li cal un alè addicional per a l'«allegro agitato» de «Tu vedrai che amore in terra», pàgina que tot sovint es talla, amb menyspreu absolut per la magistral progressió dramàtica volguda pel compositor.

Azucena, en molts aspectes el personatge principal del drama, requereix una veu de mezzo-soprano dramàtica que tingui braó i potència per a la truculenta pàgina «Condotta ell'era in ceppi» però també la ductilitat per als grupets i trinats que li són sovint assignats. Temperament i *grinta* (força expressiva: el terme és intraduïble), però no el verisme estripat de tantes i tantes intèrprets mediocres: la «stretta» del tercer acte «Deh, rallentate, o barbari» en quedaria fatalment desfigurada en el seu rigor rítmic.

El conte di Luna és un barítón de *tinta* dramàtica, amb cos i presència vocals, dominador del registre agut que li és sovint sol·licitat, que, però, no es pot cantar sempre a raig i a tot volum, perquè necessita varietat de colors i elegància aristocràtica per a «Il balen del suo sorriso», pàgina malmesa amb freqüència pels barítons baladrers i vociferants.

Ferrando, finalment, és un baix cantant que vol una certa ductilitat i fluïdesa en el fraseig per a la seva narració de l'acte primer. Un seguit de grans parts vocals, doncs, que fan d'aquesta òpera una de les més compromeses i atractives de tot el repertori.

Marcel Cervelló

ChristianDior
Miss Dior
Très Miss. Très Dior.
Miss Dior
PARFUM
Christian Dior
PARIS

La difícil pervivència d'un romàntic liberal

Em cal admetre que fins fa relativament pocs anys ignorava que el llibret de *Il Trovatore,* l'òpera de Verdi, és basat en l'obra escènica d'un autor espanyol del nou-cents, el gadità Antonio García Gutiérrez. Així mateix desconeixia que a partir d'aquesta primera «col·laboració», considerada excel·lent pel mestre de Busseto, Verdi acudiria de nou a la inspiració romàntica de García Gutiérrez per a una altra òpera cabdal del seu repertori, *Simon Boccanegra,* de la mateixa manera que més tard *La forza del destino* naixeria del drama del duc de Rivas, *Don Álvaro o la fuerza del sino.*

Imagino que, llevat dels seguidors verdians més acèrrims, més primmirats, la majoria dels afeccionats del Liceu no saben encara a hores d'ara qui era Antonio García Gutiérrez i per què Verdi es va enamorar de la seva peça teatral més important. M'apresso a dir que la doble ignorància és perfectament lícita, ateses les circumstàncies. El record del senyor García Gutiérrez s'ha anat dissipant a còpia d'anys, fins a l'extrem que a les prestatgeries de les llibreries d'avui només es pot trobar, i això amb una mica de fortuna, una síntesi de la seva vida i la seva obra, datada el 1980, i una edició de *El Trovador* (1971), prologada per Blecua.

Acostem-nos, però, ni que sigui de biaix, a la vida de García Gutiérrez. Va néixer a Chiclana, Cadis, l'any 1813, i va morir a Madrid el 1884. Provenia d'una família modesta d'artesans, i per inducció paterna enfilà els estudis de Medicina, que abandonà aviat i de seguida es traslladà a Madrid decidit a viure de les lletres. Un cop instal·lat a la capital va conèixer Larra i Espronceda, dues amistats que li van facilitar col·laboracions a revistes i diaris però que no li bastaven per guanyar-se la vida. Decebut, ingressà a l'exèrcit i, mentre rebia instrucció a Leganés, la companyia teatral de Carlos Latorre i Concepción Rodríguez li estrenà, al Teatre Principal de Madrid, la seva primera obra dramàtica: *El Trovador.* Era el dia primer de març de 1836. L'autor tenia vint-i tres anys.

Segons les cròniques de l'època, l'estrena fou memorable. Per primera vegada l'autor va haver de saludar des de l'escenari, re-

Antonio García Gutiérrez (1813-1884)

clamat per l'entusiasme incontenible del públic. Tres dies més tard, a les pàgines de «El Español», Larra assenyalava *la brillantísima acogida dispensada a la obra del novel autor,* i tot seguit García Gutiérrez quedà consagrat com el més jove i gran dramaturg del teatre hispà. De fet, amb el duc de Rivas, Juan Eugenio de Hartzenbusch i José Zorrilla, constitueixen el nucli del moviment romàntic teatral que s'insereix de ple en el Romanticisme europeu. Ara bé: l'èxit esclatant de *El Trovador* no es va repetir amb *El paje* (1837), *Venganza catalana* (1864) o *Juan Lorenzo* (1865), de manera que García Gutiérrez emigrà a Cuba, tornà a Madrid el 1850, va intervenir en la revolució de 1854 amb els liberals progressistes, i durant l'anomenada *Septembrina* va escriure la lletra de l'himne *¡Abajo los Borbones!* amb música d'Arrieta, i el 1872 Amadeo el nomenà director del Museu Arqueològic Nacional.

Em temo que la biografia d'Antonio García Gutiérrez no dóna més de si, tot i que el presenta com un producte clàssic del temps que li tocà de viure, i precisament en aquest aspecte rau el seu atractiu. Des del punt de vista literari és l'autor per antonomàsia de *El Trovador,* i per força hem de jutjar-lo pels valors atribuïbles a aquesta obra en el marc general del drama romàntic. Els especialistes del període han remarcat que el drama romàntic sol plantejar l'acció en el pla individual i es basa en l'amor, la desgràcia, la virtut i el vici, en una dimensió d'espai/temps molt concreta. La peça de García Gutiérrez participa d'aquest esquema, això és evident, però, almenys en certa mesura, el sobrepassa.

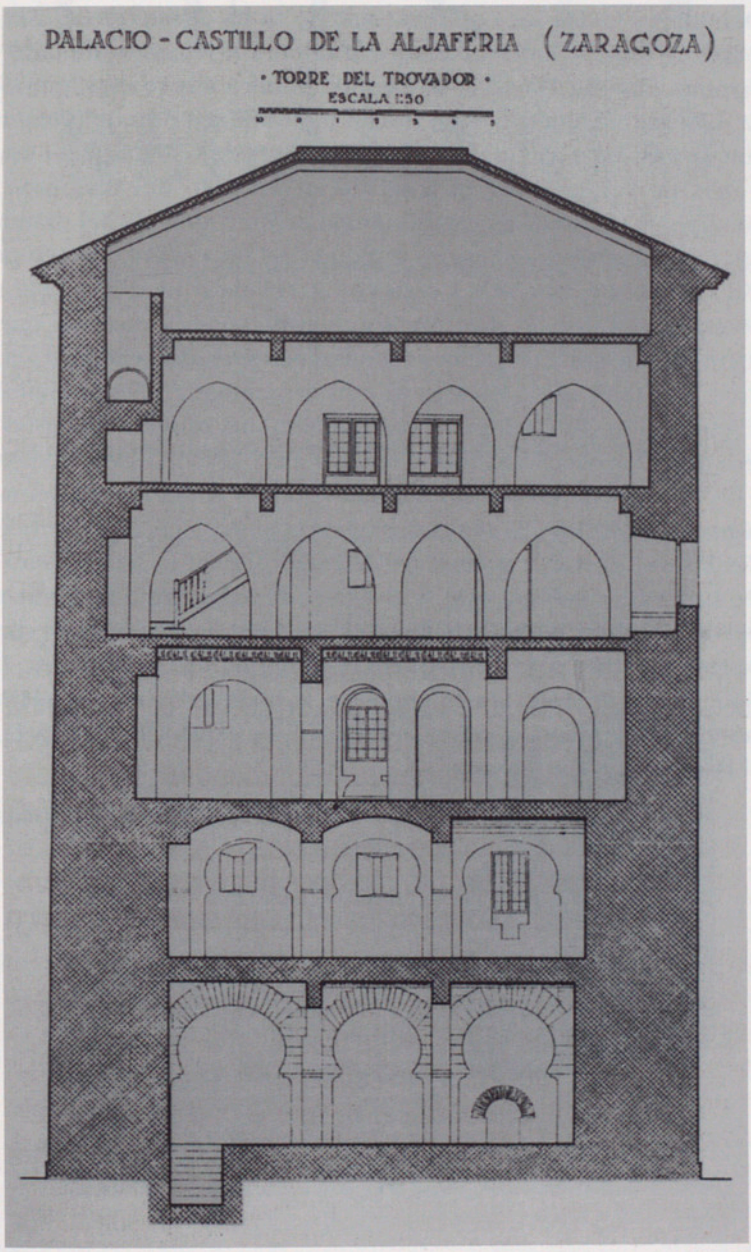

Exterior de la *Torre del Trovador*. Palau de l'Aljaferia (Zaragoza)

En realitat, l'obra s'inspira en la història d'Aragó del segle XV. No s'oblidi que, a la ciutat de Saragossa, encara s'hi pot contemplar l'anomenada *Torre del Trovador*. Aquest detall ens podria dur a creure que la trama descrita per García Gutiérrez es proposa de reflectir fets reals. Paradoxalment, es considera que aquest drama cantellut a penes té historicitat i en canvi posseeix, segons

Galdós, una medul·la revolucionària coherent amb la ideologia liberal de l'autor a pesar de l'estructura confusa que és pròpia de la substància romàntica. Si d'una banda s'exalta la figura del trobador per mitjà del seu valor personal, com a paradigma de l'heroi essencialment romàntic que no se'ns manifesta per les qualitats de la seva vida interior sinó per l'acumulació d'esdeveniments que subratllen líricament el seu art i la seva bondat, de l'altre Manrique, el trobador, porta implícita una càrrega de denúncia social pel fet de triomfar sobre el noble en el terreny de l'amor a costa de sucumbir sota el pes del seu poder polític.

Vist des d'aquesta perspectiva, el personatge romàntic de García Gutiérrez dóna testimoniatge d'un capteniment rebel davant la injustícia i les traves socials de la seva època. Amb la qual cosa l'autor –tal com va copsar Larra en analitzar el text escènic– reprodueix caires sagnants de la societat contemporània que, com a bon liberal, li causaven repugnància. Malauradament, aquesta característica de bel·licositat –que em fa l'efecte que és la que va determinar l'acceptació incondicional de l'obra per part del públic dels anys trenta del segle passat, fart d'absolutisme i desigualtats– es difumina gairebé del tot en l'òpera de Verdi degut a la singular «adaptació» duta a terme pel llibretista Salvatore Cammarano. Sembla que Verdi va conèixer des d'Itàlia l'existència i la fama de la peça de García Gutiérrez, s'hi entusiasmà i la posà a mans de Cammarano, que en principi la trobà difícil d'adequar a les estructures d'una òpera. La confrontació de criteris originà un seguit de picabaralles entre el compositor i el llibretista. Verdi, però, es mostrà inflexible i per fi Cammarano cedí, optant per sotmetre el text original a un rigorós procés d'«alleugeriment» que afectà de manera decisiva el caràcter dels personatges principals –suprimí la majoria dels nombrosos secundaris–, i els vessants polítics i històrics de la trama ordida per García Gutiérrez. Des del primer dia el resultat de l'expurgació sistemàtica ha estat d'allò més polèmic. D'acord amb el parer d'alguns, el llibret de Cammarano és «caòtic, incomprensible, absurd». L'opinió contrària manté que els presumptes problemes de complexitat i incoherència són inherents a l'original de García Gutiérrez, i que Cammarano els resolgué satisfactòriament sense que la història perdés claredat i versemblança.

Torre del Trovador: **secció longitudinal**

Deixant de banda les controvèrsies, no hi ha dubte que *El Trovador* de García Gutiérrez no és exactament *Il Trovatore* de Cammarano. El 1984, David R. B. Kimbell publicà a la revista francesa «L'Avant Scène Opéra» un treball molt interessant que titulava «De *El Trovador* de Gutiérrez à *Il Trovatore* de Cammarano», on, a més de versar sobre el tema de la reducció del contingut, comparava els personatges del drama escènic amb els del drama operístic i extreia conclusions crítiques del tractament. La lectura del treball de Kimbell s'esdevenia reveladora d'afinitats i divergències que, si més no, són significatives i res més que significatives, potser fins i tot exòtiques, considerades a hores d'ara. Crec, per tant, que s'imposa el criteri pragmàtic. L'obra teatral d'Antonio García Gutiérrez és actualment una relíquia de biblioteca per a consum d'estudiosos. Tan sols això. Respon essencialment a les circumstàncies peculiars d'una època, a la qual no va aconseguir de sobreviure. Si avui li dediquem la nostra atenció, és perquè Verdi l'escollí com a pretext per a desencadenar la seva música. De la mateixa manera que si el llibret de Salvatore Cammarano desvetlla encara passions a favor i en contra, ho deu a Verdi. En aquest cas, doncs, la conseqüència és definitiva: la literatura, o sigui, el text escènic, té una importància només relativa. La que li atorga generosament el magisteri de Verdi, les exigències de l'òpera, el llenguatge de la música.

Robert Saladrigas

L O A D M I T I M O S

C U E S T A R E G A L A R L O

Por su sabor único, su sofisticada mezcla, su saber mejorar con los años. Incluso por su exclusiva caja de metal. Todos lo compran con la intención de regalarlo, pero ninguno lo logra. Siempre encuentran una excusa para quedárselo. Haga un esfuerzo, un alarde de generosidad e intente regalárselo a alguien. Si lo consigue, quedará como un señor. Y si no lo consigue, la intención es lo que cuenta.

J&B RESERVA. DEDICADO A LOS QUE SABEN MEJORAR CON LOS AÑOS.

BAGUÉS

JOIERIA

PASSEIG DE GRÀCIA, 41

TELÈFON 216 01 73

08007 BARCELONA

EL REGULADOR BAGUÉS

RAMBLA DE LES FLORS, 105

TELÈFON 317 19 74

08002 BARCELONA

Giuseppe Verdi (1813-1901)

Cronologia

1813 Neix el 10 d'octubre a Le Roncole (Busseto).

1824 Després dels primers estudis esdevé organista de l'església de Le Roncole.

1826 Estudia contrapunt amb Ferdinando Provesi.

1828 Compon, i estrena a Busseto, una *Primera Simfonia*.

1832 No supera les proves d'admissió al Conservatori de Milà. Estudis particulars amb Vincenzo Lavigna.

1836 Mestre de música al Comune de Busseto. Es casa amb Margherita, filla del seu protector Antonio Barezzi.

1839 S'estableix a Milà amb la família. El 17 de novembre estrena a La Scala de Milà la primera òpera, *Oberto conte di San Bonifacio*.

1840 Després de la mort dels dos fills petits, Virgínia (1838) i Icilio (1839), mor la seva esposa Margherita. Estrena la segona òpera, *Un giorno di regno* (Scala de Milà, 5 de setembre, amb una freda acollida).

1842 Triomf esclatant de la tercera òpera, *Nabucco* (La Scala de Milà, 9 de març), amb Giuseppina Streponi com a Abigaille.

1843 Estrena, a La Scala, de *I Lombardi alla prima crociata*, amb un gran èxit. Primeres representacions de *Nabucco* a Viena i a Parma.

1844 Estrena, a La Fenice de Venècia, d'*Ernani* i, a Roma, de I *due Foscari*.

1845 Estrena de *Giovanna d'Arco* a La Scala i d'*Alzira* al San Carlo de Nàpols.

1846 Primera representació, a La Fenice, d'*Attila*.

1847 Estrena de *Macbeth* a Florència, de *I Masnadieri* a Londres i de *Jérusalem* (reversió de *I Lombardi*) a l'Òpera de París.

1848 Adquireix la seva propietat de Sant'Agata. Estrena de *Il corsaro* a Trieste.

1849 Primeres representacions de *La battaglia di Legnano* a Roma i de *Luisa Miller* al San Carlo. Verdi i Giuseppina Streponi fixen la residència a Busseto.

1850 Estrena de *Stiffelio* a Trieste.

Giuseppe Verdi (1813-1901)

1851 A La Fenice de Venècia estrena de *Rigoletto*. Mor la seva mare, Luigia.

1853 Només amb un mes i mig de separació, estrenes de dues obres cabdals: *Il Trovatore* a Roma i *La Traviata* a la Fenice. Verdi i Giuseppina es traslladen a París.

1855 Primera representació de *Les vêpres siciliennes* a l'Òpera de París. Verdi i Giuseppina tornen a Busseto.

1857 Estrenes de *Simon Boccanegra* a La Fenice i d'*Aroldo* (revisió de *Stiffelio*) a Rimini.

1859 Primera representació d'*Un ballo in maschera* a Roma. Es casa amb Giuseppina Streponi.

1861 És elegit diputat del primer Parlament italià.

1862 Primera audició a Londres de l'*Inno delle Nazioni.* Estrena de *La forza del destino* a Sant Petersburg.

1863 Edició revisada de *Macbeth.*

1867 Moren el pare Carlo i el primer protector Antonio Barezzi. Estrena a l'Òpera de París de *Don Carlo.*

1869 Representació d'una edició revisada de *La forza del destino* a La Scala de Milà.

1871 Estrena d'*Aida* a El Caire (a Europa, l'estrena serà a La Scala un mes i mig més tard).

1873 *Quartet en mi menor,* per a dos violins, viola i violoncel, estrenat a Nàpols.

1874 Primera audició, a l'Església de Sant Marc de Milà, de la *Messa di Requiem* a la memòria d'Alessandro Manzoni, mort un any abans. És nomenat Senador.

1881 Representació d'una edició revisada de *Simon Boccanegra* a La Scala de Milà.

1884 Primera representació de l'edició revisada de *Don Carlo* a La Scala.

1887 Estrena triomfal d'*Otello* a La Scala.

1889 Adquireix uns terrenys a la perifèria de Milà, on bastiran la Casa di Riposo per Musicisti, fundada per ell i on reposaran les seves despulles i les de Giuseppina.

1893 Estrena a La Scala de la darrera òpera, *Falstaff.*

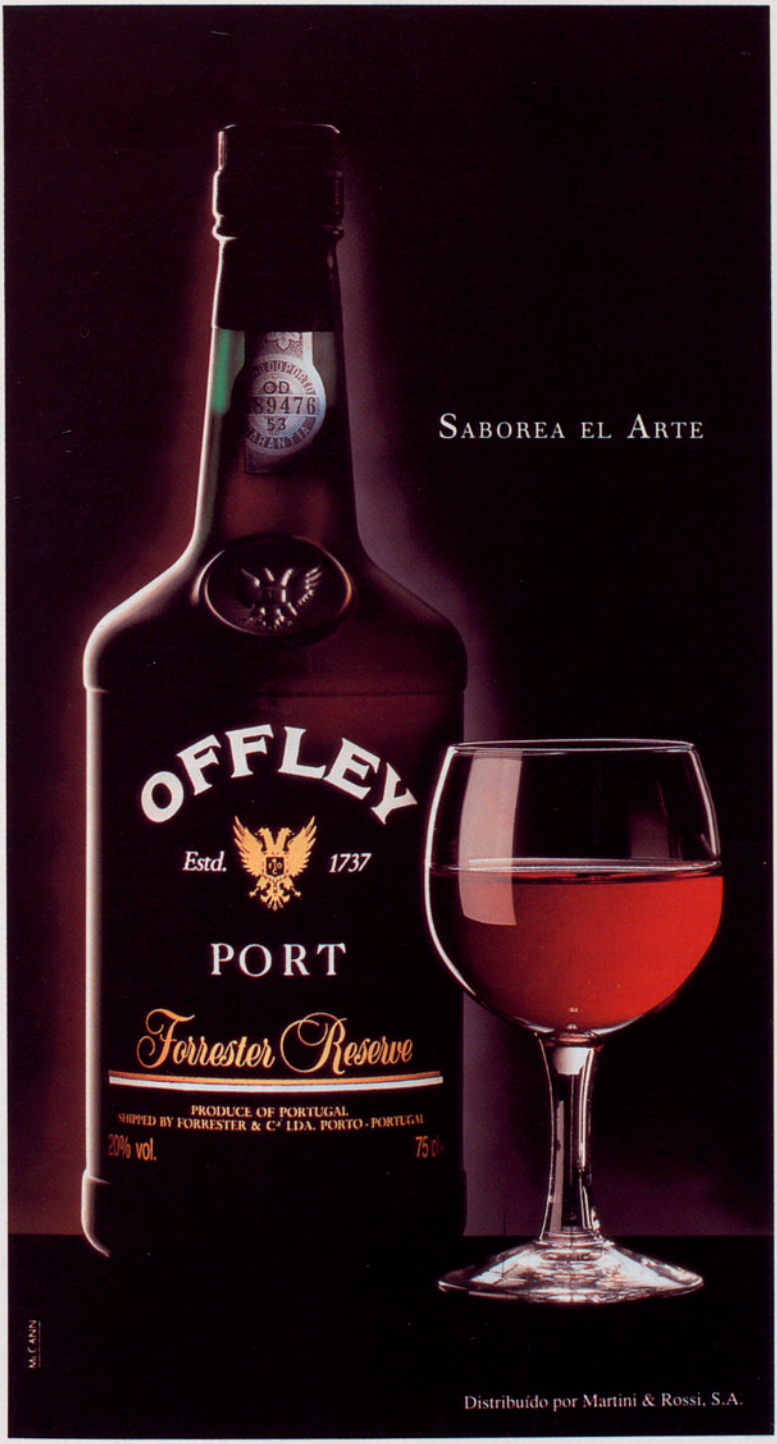
1897 Mor Giuseppina a Sant'Agata.

1898 Primera audició, a l'Òpera de París, de les *Tre pezzi sacri: Stabat Mater* (1897), *Laudi alla Vergine Maria* (1886) i *Te Deum* (1895).

1900 El mes de desembre es trasllada a Milà, a l'Hotel Milan.

1901 Mor d'un atac de feridura el 27 de gener a la seva habitació de l'Hotel Milan.

L'estrena de *Il Trovatore* tingué lloc a Roma, al Teatre Apollo, el 19 de gener de 1853, amb Rosina Penco (Leonora), Emilia Goggi (Azucena), Carlo Baucardé (Manrico) i Giovanni Guicciardi (conte di Luna). Va arribar en aquest Gran Teatre del Liceu el 20 de maig de 1854, amb Amalia Corbari, Elena D'Angri, Ettore Irfré i Antonio Superchi com a intèrprets principals. En el nostre escenari, ha estat una de les òperes més representades, fins aconseguir la xifra de 251 representacions (darrera vegada, el 29 de març de 1988, amb Maria Chiara, Viorica Cortez, Ermanno Mauro, Lorenzo Saccomani i les direccions d'Armando Gatto i Jacques Karpo).

SABOREA EL ARTE
OFFLEY
Estd. 1737
PORT
Forrester Reserve
PRODUCE OF PORTUGAL
SHIPPED BY FORRESTER & Cª LDA. PORTO - PORTUGAL
20% vol.
75 cl
M. CANN
Distribuído por Martini & Rossi, S.A.

LAMBERTO GARDELLI (Director musical)

Va néixer a Venècia i començà la carrera com a pianista. Poc després fou assistent de Tullio Serafin durant vuit anys i treballà alhora amb compositors com Mascagni, Cilèa, Giordano i Zandonai. Tot seguit fou director permanent a les Òperes Reials de Suècia i Copenhaguen i a les orquestres simfòniques de la Ràdio de Baviera i de la Ràdio de Copenhaguen. L'any 1960 succeí Otto Klemperer com a director permanent a l'Òpera de Budapest, on encara és primer director invitat. Ha dirigit també, en una brillant carrera internacional, al Metropolitan de Nova York, Bolshoi de Moscou, Covent Garden de Londres, Festival de Glyndebourne, San Carlo de Nàpols, Maggio Musicale Fiorentino, Colònia, Roma, Berlín, Stuttgart, Monte-Carlo, San Francisco, etc. També ha dirigit sovint en les sales de concert de Suècia, Holanda, Noruega, Itàlia, França, Anglaterra, Escòcia, Àustria, Israel, Alemanya, Austràlia, Finlàndia, etc., als centres operístics i sales de concert més importants del món. És un dels directors que més òperes ha enregistrat en disc (entre les quals, totes les primeres òperes de Verdi) i ara dirigeix per primera vegada al Gran Teatre del Liceu.

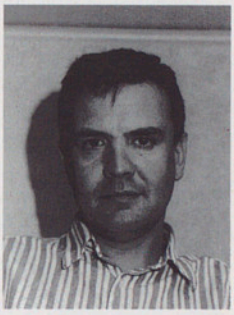
HORACIO RODRÍGUEZ ARAGÓN (Director d'escena)

Nasqué a Madrid i cursà estudis de direcció a la Escuela del Teatro Colón de Buenos Aires, estudis que perfeccionà com a assistent de Tito Capobianco a la New York City Opera. El seu primer muntatge professional fou l'any 1976 a Las Palmas: *Don Giovanni* amb Samuel Ramey. Ha dirigit sovint als EUA, al Teatro de La Zarzuela de Madrid. A Las Palmas, Oviedo, València, Palma de Mallorca, Màlaga i San Sebastián dirigeix sovint obres de Verdi, Bizet, Mozart, Rossini, Puccini i Donizetti. Aquest any ha de tornar a Pittsburgh amb *Madama Butterfly*. És catedràtic de la Escuela Superior de Canto de Madrid des de 1979, i enguany dirigeix per primer cop al Liceu.

LLORENÇ CORBELLA (Escenografia)

Nascut a Vallfogona de Riucorb, realitzà estudis de Disseny d'Interiors, Història de l'Art i Escenografia. Professor del taller d'escenografia a l'Institut del Teatre, quatre anys a un estudi d'arquitectura i decoració, i sis anys al Teatre Lliure. Ha desenvolupat moltes tasques i molt diferents: ambientació, televisió, cinema, teatre, dansa, òpera, etc. Director tècnic de la Fira de Teatre al Carrer, de Tàrrega; ha col·laborat sovint amb l'equip Prunés-Amenós. En el camp de l'òpera ha estat assistent de Fabià Puigserver per a *Samson et Dalila* al Liceu, Tenerife i Las Palmas, i posteriorment, ha fet l'escenografia i a vegades també el vestuari per a *Los elementos* a Granada, *Il Campanello* i *Pagliacci* a Madrid, *Il cappello di paglia di Firenze* a Valladolid i a Madrid, *Viva la Mamma* al Festival de Peralada, *Una cosa rara* al Liceu i *Il Trovatore* a València, Madrid i Oviedo.

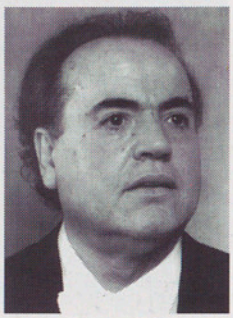
PEPE RUBIO (Vestuari)

Estudià disseny industrial i arquitectura d'interiors a l'Escola Massana de Barcelona. Ha representat Espanya en diversos certàmens: XVIII Congrés Mundial de Mestres Sastres (Munic, 1979), on fou guardonat amb la Medalla d'Or; Moda de España (Tôkyô, 1989), i Fiestas de Octubre (Guadalajara, Mèxic, 1992). Ha dissenyat uniformes, entre d'altres, per a l'equip olímpic espanyol (Moscou, 1980), i per a la selecció de futbol (Mundials de 1982). Ha treballat com a dissenyador de vestuari per a nombrosos muntatges teatrals, amb directors com José Luis Gómez, María Ruiz, Joaquín Vida i Antonio Morales. També ha treballat per al cinema, en pel·lícules de Mario Camus, Pedro Almodóvar i Pilar Miró. En l'àmbit operístic ha participat en *La Cenerentola, Pagliacci* i *Il Campanello* (direcció d'Emilio Sagi) i *Attila* i *Medea* (direcció de José Luis Alonso).

ROMANO GANDOLFI (Director del cor)

Es diplomà en composició i piano, amb la màxima puntuació, al Conservatori A. Boito de Parma, la seva ciutat natal. Des de 1984 és assessor artístic i director del cor del Gran Teatre del Liceu. Ha treballat com a director de cor al Colón de Buenos Aires (1968-1970), i a La Scala de Milà (1971-1983), col·laborant amb Von Karajan, Kleiber, Bernstein, Prêtre, Giulini, Abbado, Muti, etc. Des de 1970 alterna la direcció coral amb la direcció d'orquestra (La Scala, l'Òpera de Roma, el Colón, el San Carlo, la Zarzuela i el Real de Madrid, el Municipal de Rio, París, Berlín, Praga, EUA, etc). Al Liceu ha dirigit *Faust*, *La fanciulla del West*, *Nabucco*, *La Gioconda*, *Andrea Chénier*, *Requiem* de Verdi, *Les noces*, entre moltes altres. Ha enregistrat, per a Decca, la *Petite Messe Solennelle* de Rossini, amb Freni, Valentini-Terrani, Pavarotti, Raimondi i el Cor de Cambra de La Scala, i *Cors romàntics* i *12 Lieder* de Schubert, amb Popp, Palacio, el Cor de Cambra i instrumentistes de La Scala (Fonit Cetra).

ANDRÉS MÁSPERO (Subdirector del cor)

Començà els estudis musicals al seu país, Argentina. El 1976 fou nomenat director del Coro Estable del Teatro Argentino de La Plata i de 1978 a 1982 féu la mateixa tasca al Teatro Municipal de Rio de Janeiro. Des de l'any 1982 dirigí, durant tres temporades, el cor del Teatro Colón de Buenos Aires. El 1988 aconseguí un Master a la Universitat Catòlica de Washington, ciutat on actuà també com a pianista al Kennedy Center i el 1989 fou director de cor a la Summer Opera. Durant 1988-90 fou director d'IAVE (Iberoamerican Vocal Ensemble) i la temporada 1990-91, director del cor de la Dallas Opera. Des de la temporada 1990-91 és subdirector del Cor del Gran Teatre del Liceu.

VICENÇ SARDINERO (Il conte di Luna)

(Dies 19, 22, 1 i 3)

Nascut a Barcelona, estudià al Conservatori Municipal de la nostra ciutat i després amb Mercè Capsir i a Itàlia amb Vladimiro Badiali. El 1964 signà el primer contracte amb el Liceu i, més tard, passà al Teatro de La Zarzuela com a primer barítón estable, durant dos anys. El 1965 obtingué el Primer Premi al Concurs Viñas i la temporada 1967-68 tornà al Liceu amb *Lucia di Lammermoor* i el mateix any guanyà el Primer Premi del Concurs de Busseto; això li permeté debutar a La Scala de Milà, també amb *Lucia di Lammermoor*. Poc després, actuà per primera vegada a l'Òpera de Viena i al Metropolitan de Nova York, tot començant una carrera internacional ben brillant. Ha enregistrat nombrosos discs, i al Liceu ha intervingut, abans de les d'enguany, en cent quaranta-sis representacions.

JOAN PONS (Il conte di Luna)

(Dies 25, 28, 30 i 4)

Nascut a Menorca, inicià la seva carrera al cor del Gran Teatre del Liceu i en papers solistes com a baix. El 1977 decidí de canviar a la corda de barítón. Inaugurà la temporada 1980-81 de La Scala de Milà interpretant el protagonista de *Falstaff,* dirigit per Maazel i Strehler; això significà la seva consagració en el món de les estrelles de l'òpera. Dos mesos més tard, el dirigiren Prêtre i Zeffirelli en *Pagliacci,* també a La Scala de Milà. El 1982 inaugurà la temporada de l'Òpera de Viena amb *Tosca* i el 1983 la de l'Òpera d'Hamburg amb *Otello*. D'aleshores ençà, ha actuat sovint als teatres més importants: Òpera de París, Bonn, Munic, Madrid, Metropolitan de Nova York, Torí, Washington, Roma, San Francisco, Bolonya, Berlín, Parma, etc. Ha intervingut també en molts enregistraments discogràfics i televisius. En aquest Gran Teatre interpretà el seu primer paper la temporada 1970-71 i hi ha intervingut en duescentes dotze representacions.

APRILE MILLO (Leonora)

(Dies 19, 22, 25 i 4)

Va néixer a Nova York. Estudià amb els seus pares i amb Rita Patané. Als vint anys guanyà el Concurs de Veus Verdianes de Busseto i, aconseguí el Tercer Premi al nostre Concurs Viñas. El debut professional, el féu l'any 1980 a Salt Lake City amb *Aida*. La temporada 1982-83 debutà a La Scala de Milà amb *Ernani*. El debut al Metropolitan de Nova York fou l'any 1984 amb *Simon Boccanegra;* hi aconseguí un gran èxit, el primer d'un seguit en aquell Gran Teatre. El 1985 va rebre el Primer Premi de la Fundació Richard Tucker, i el 1986 enregistrà el seu primer recital discogràfic. El 1987 cantà per primera vegada a l'Arena de Verona en *Aida,* una de les seves creacions més importants. Des d'aleshores la seva activitat és intensa als millors teatres, on ha estat considerada com a una de les millors veus actuals. Entre els seus enregistraments recents destaquen els de *Aida* i *Luisa Miller*. El 1990 debutà com a professional en aquest Gran Teatre, amb un concert d'àries amb orquestra.

MICHÈLE CRIDER (Leonora)

(Dies 28 i 1)

Estudià a la Universitat de Iowa on, durant els anys 1986 i 1987, interpretà Donna Anna *(Don Giovanni)* i les protagonistes de *Madama Butterfly* i *La Traviata*. Guanyà dues vegades les Metropolitan Opera Auditions del Districte i cantà en un concert amb Simon Estes, el qual la recomanà a l'Estudi de l'Òpera de Zuric. Els anys 1988 i 1989 fou guardonada als Concursos de Ginebra i al Concurs Pavarotti de Filadèlfia i tot seguit interpretà *Il Trovatore* a Dortmund. Ha actuat a Saint Gallen, Basilea, Reims, Oslo, Braunschweig, Wiesbaden, Stuttgart, Munic, Hamburg, Berlín i a la Staatsoper de Viena, on debutà amb

Amelia *(Un ballo in maschera).* El seu repertori inclou els papers de Liu *(Turandot),* Lucrezia *(I due Foscari),* Cio-Cio San *(Madama Butterfly),* Leonora *(Il Trovatore),* Leonora *(La forza del destino),* Amelia *(Un ballo in maschera),* i Luisa Miller. Actua per primera vegada al Gran Teatre del Liceu.

SHARON SWEET (Leonora)

(Dies 30 i 3)

Va néixer a l'estat de Nova York i estudià al Curtis Institute i amb la senyora Gurewich. Des de la temporada 1986-87 començà a cridar l'atenció internacional, quan entrà a formar part de la companyia de la Deutsche Oper de Berlín, especialment amb personatges com Leonora *(Il Trovatore)* o Elisabeth *(Tannhäuser).* L'any 1987 debutà a les Òperes de París *(Don Carlo),* Hamburg *(Il Trovatore)* i Colònia *(Tannhäuser).* El 1988 ho féu a Munic amb *Aida* i a l'Òpera de Viena amb *Tannhäuser,* sota la direcció de Giuseppe Sinopoli. Després, entre els seus èxits, hom pot destacar *Norma* a Brussel·les, el debut al Metropolitan de Nova York amb *Il Trovatore, Aida* a San Francisco, actuacions a l'Òpera de Munic *(Aida, Don Carlo, Un ballo in maschera* i *Otello),* i a l'Òpera de Viena *(Il Trovatore* i *Lohengrin),* així com *Aida* i el *Requiem* de Verdi, a l'Arena de Verona. Entre els seus discs, hom pot destacar el *Requiem* de Verdi amb Giulini i *Don Giovanni* amb Marriner. És la primera vegada que actua al Gran Teatre del Liceu.

NINA TERENTIEVA (Azucena)

(Dies 19, 22, 25, 28, 1 i 4)

Estudià al Conservatori de Sant Petersburg i abans d'acabar aquests estudis ja fou contractada pel Teatre Kírov. Fou guardonada als Concursos Internacionals de Moscou, Sòfia, Holanda i Trieste i poc després entrà a formar part de la companyia del Bolshoi de Moscou, on ha interpretat els papers de mezzo més importants. L'any 1987 debutà a l'Òpera de Viena com a Azucena *(Il Trovatore)* i poc després cantà el mateix paper a l'Òpera d'Hamburg i *Borís Godunov* a La Scala de Milà. L'any 1988 interpretà Èboli *(Don Carlo)* amb la Canadian Opera Company, i el 1990 debutà a Los Angeles, amb la mateixa òpera. Altres èxits més recents han estat *Aida* a Berlín, *Il Trovatore* i *Cavalleria rusticana* al Colón de Buenos Aires i *Don Carlo* a Washington, al Metropolitan de Nova York i a l'Òpera de San Francisco. Enguany debuta al Gran Teatre del Liceu.

DOLORA ZAJICK (Azucena)

(Dies 30 i 3)

Nascuda a Oregon, Nevada, on estudià amb Ted Puffer; i ho féu després a Nova York, a la Manhattan School of Music. El 1982 va guanyar la Medalla de Bronze al Concurs Internacional de Moscou, i el 1986 debutà amb Azucena *(Il Trovatore);* seguiren el *Stabat Mater* de Rossini a Cincinnati, la *Vuitena Simfonia* de Mahler a Washington amb Rostropòvitx i el *Requiem* de Verdi a París amb Riccardo Muti i a Londres amb John Pritchard. Debutà a Roma amb Amneris *(Aida)* a les Termes de Caracalla, i l'octubre de 1988 ho féu al Metropolitan de Nova York amb Azucena *(Il Trovatore)*. Ha cantat també a la Chicago Lyric Opera, Òpera de Viena, Arena de Verona, Covent Garden de Londres, Bilbao, Madrid, San Francisco,

Maggio Musicale Fiorentino, etc. Inaugurà la temporada 1989-90 del Metropolitan de Nova York com a Amneris *(Aida)*. Entre els seus enregistraments destaquen *La forza del destino* i el *Requiem* de Verdi (amb Riccardo Muti) i *Aida* i *Don Carlo* (amb James Levine). Al Gran Teatre del Liceu ha intervingut en el *Requiem* de Verdi i en un concert amb Alessandra Marc.

DENNIS O'NEILL (Manrico)

(Dies 19, 25, 1 i 3)

Nasqué al País de Gal·les i estudià amb Frederic Cox a Londres i amb Campogalliani i Ricci a Itàlia. Manté una relació ben estreta amb el Covent Garden de Londres, on ha interpretat, entre altres personatges, Rodolfo *(La Bohème)*, Duca di Mantova *(Rigoletto)*, Pinkerton *(Madama Butterfly)*, Edgardo *(Lucia di Lammermoor)*, Macduff *(Macbeth)* i el protagonista de *Don Carlo*. També ha cantat a la Welsh National Opera, Scottish Opera, English National Opera i Glyndebourne. Debutà al Metropolitan de Nova York l'any 1987 amb Rodolfo *(La Bohème)*, i als Estats Units també ha cantat a Chicago, San Francisco, Dallas, Vancouver i Long Beach. A Europa ha actuat, entre altres teatres, a l'Òpera de Viena, Berlín, Brussel·les, Hamburg, París i Copenhaguen. Al Gran Teatre del Liceu ha interpretat Alfredo *(La Traviata)* la temporada 1985-86 i Riccardo *(Un ballo in maschera)* la temporada 1987-88.

KRISTIAN JOHANNSSON (Manrico)

(Dies, 22 i 28)

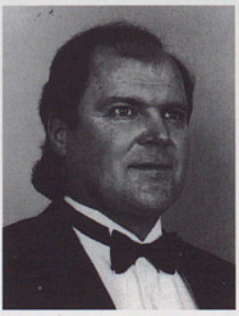
Va néixer a Islàndia. Actuà a molts teatres regionals dels Estats Units, on debutà a l'Opera Columbus el 1984 com a Riccardo *(Un ballo in maschera);* seguidament cantà a la New York City Opera, Canadian Opera, New Jersey Opera, Tulsa, Connecticut, Cincinnati, Michigan, Milwaukee, Long Island i també a Puerto Rico. Primer va estudiar al seu país, i després a Itàlia amb Gianni Poggi i després amb Campogalliani i Tagliavini. L'any 1980 fou finalista dels Concursos de Busseto i Maria Callas, i el mateix any debutà al seu país com a Rodolfo *(La Bohème).* A Itàlia ha cantat a molts dels teatres més importants, amb obres com ara *Il Tabarro, La Traviata, Tosca, Madama Butterfly, Rigoletto, Lucia di Lammermoor, Cavalleria rusticana* i *Il Trovatore.* Actua per primera vegada en aquest Gran Teatre del Liceu.

VLADIMIR POPOV (Manrico)

(Dies 30 i 4)

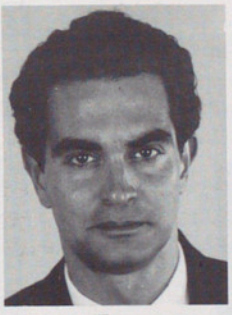
Emigrà a Occident des de Rússia, on era tenor principal del Bolshoi de Moscou, l'any 1982, quan havia anat a Milà a perfeccionar el seu repertori italià. El mateix any debutà als Estats Units, a Seattle, amb *La fanciulla del West.* L'any 1984 debutà al Metropolitan de Nova York amb *Ievgueni Onieguin,* i després ha cantat cada temporada obres com *Tosca, Cavalleria rusticana, Simon Boccanegra, Carmen, Khovantxina, Borís Godunov, Turandot* i *Aida.* Recentment ha debutat al Covent Garden de Londres amb *Borís Godunov* i La Scala de Milà amb *El tsar Saltan.* També ha cantat a Washington, San Francisco, Pittsburgh, Atenes, Holanda,

Houston, Arena de Verona *(La fanciulla del West)* i Òpera Bastilla de París *(Pikovaia Dama)*, Òpera de Viena *(Turandot* i *Khovantxina)*, Metropolitan de Nova York *(La fanciulla del West, Aida* i *Turandot)*, Covent Garden de Londres *(Turandot)*, Teatro Colón de Buenos Aires *(Cavalleria rusticana* i *Pagliacci)*, etc. Enguany debuta al Liceu.

STEFANO PALATCHI (Ferrando)

Nasqué a Barcelona, on féu els estudis de cant amb Maia Mayska i els completà amb Jaume Francisco Puig, Gino Bechi i Ettore Campogalliani. Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 1985-86 i des d'aleshores ha intervingut en cent onze representacions, amb un progrés constant. En aquest Gran Teatre ha destacat en personatges com els de Rei Ferran *(Cristóbal Colón)*, Crespel *(Les contes d'Hoffmann)*, Podestà *(Una cosa rara)*, Don Basilio *(Il barbiere di Siviglia)*, Colline *(La Bohème)* i Talbot *(Maria Stuarda)* i Rochefort *(Anna Bolena)*. Des de 1988 canta també a altres teatres de l'Estat espanyol (Madrid, Sevilla, València, Mallorca, Las Palmas, Tenerife, Oviedo, etc.) i a l'estranger (París, Tolosa, Buenos Aires). Pròximament ha de debutar al San Carlos de Lisboa amb *Falstaff* i a Puerto Rico amb *El gato montés* i el 1994 està contractat pel Metropolitan de Nova York.

MARIA URIZ
(Ines)

ALFREDO HEILBRON
(Ruiz)

JOAN TOMÀS
(Un vell zíngar)

ANTONI LLUCH
(Un missatger)

EBEL

los arquitectos del tiempo

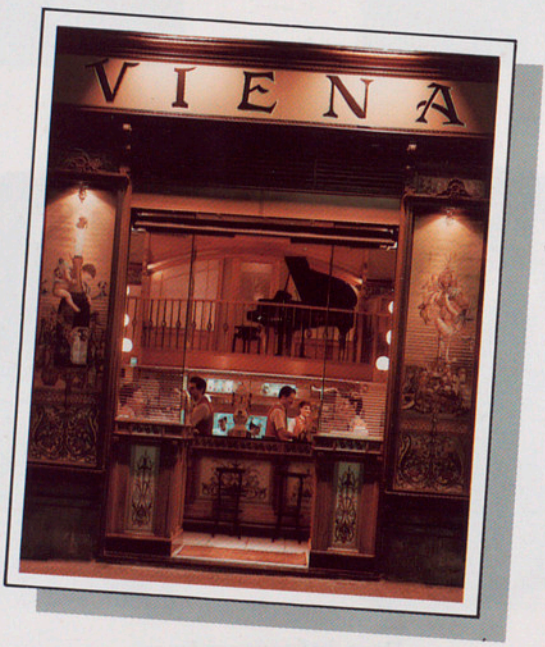

-1911-

Para información y
relación de concesionarios
dirigirse a FARLABO RELOJERIA S.A.

Isla de Java, 33 2834 Madrid
Tels. (91) 358 12 88 - 358 10 20

Un piano, un entrepà, un amic i una conversa.

Gabriel Disseny

VIENA

Rambla dels Estudis,115

Per menjar bé, bo i ràpid.

Contenido argumental

Lugar de la acción: Vizcaya y Aragón.
Época: a principios del siglo XV.

ACTO I

Ferrando relata a otros soldados la historia del conte di Luna: el viejo conde tenía dos hijos; cuando eran niños, uno de ellos (el actual conde) creció fuerte y robusto, mientras el otro era pálido y enfermizo desde que, en circunstancias extrañas, una vieja gitana fuese encontrada junto a la cuna. La gitana fue ejecutada en la hoguera, pero dejó una hija que juró vengarla. Poco después, el niño enfermizo desapareció y todos creyeron que había sido raptado por la hija de la gitana.

En los jardines del mismo Palacio de la Aljafería, Leonora (la dama amada por el conde) comenta con su dama de compañía la pasión que ha despertado en ella un caballero que vio en un torneo y que desapareció cuando estalló la guerra. Las mujeres entran en el palacio y después se presenta el conde, quien se ve sorprendido por la serenata del trovador. Leonora vuelve al jardín y, al confundir al conde con su amado, corre hacia él. Entonces entra el trovador y los dos rivales se enfrentan. El trovador dice que es Manrico, un seguidor del pretendiente de Urgell y un fuera de la ley, a cuya cabeza se ha puesto precio.

ACTO II

En un campamento gitano, Azucena recuerda tristemente la muerte de su madre en la hoguera y pide a Manrico, que cree ser su hijo, que la vengue. También le explica la misma historia que reveló Ferrando a los soldados. Manrico ha de acudir a hacerse cargo de la guarnición de Castellor y también acudirá rápidamente a remediar el entuerto por el que Leonora, que lo cree muerto, ha decidido ingresar en un convento.

El conde ha acudido a impedir que Leonora tome los hábitos. Ante la sorpresa de todos, también se presenta Manrico y, cuando el conde quiere llevarse a Leonora a la fuerza, es rodeado por Manrico y sus hombres, siendo desarmado. Finalmente, es Manrico quien se aleja con Leonora.

ACTO III

Ferrando trae prisionera una gitana al campamento del conte di Luna, acusada de espionaje. El veterano Ferrando, finalmente, reconoce a Azucena y el conde ordena su ejecución. Por unas exclamaciones de la gitana, el conde comprueba que se trata no sólo de la asesina de su hermano, sino también de la madre de su odiado enemigo.

Manrico tiene el mando de Castellor y dice a Leonora que si cae en el inminente asalto al campamento enemigo la esperará en el cielo. De repente, llega la noticia de que Azucena ha sido capturada por los hombres del conde y que está a punto de ser quemada en la hoguera. Manrico reúne a sus hombres y acude a rescatar a la gitana.

ACTO IV

Manrico se halla prisionero, con su madre, en la torre del Palacio de la Aljafería. En el jardín contiguo, Leonora cree que sólo ella puede salvar al trovador a cambio de su propia vida. El conde da órdenes para que las ejecuciones tengan lugar al día siguiente y se encuentra con Leonora, que le pide clemencia, a la cual no accede. Entonces Leonora le propone entregársele incondicionalmente a cambio de la vida del trovador. En un aparte, Leonora aprovecha el momento para ingerir el veneno que lleva oculto en un anillo.

En un calabozo, Azucena recuerda aterrorizada el suplicio de su madre, pero Manrico intenta calmarla. Repentinamente, llega Leonora y dice a Manrico que será libre. Sorprendido, él quiere saber la causa y, puesto que Leonora permanece en silencio, comprende que ella se ha vendido al conde para salvarle. Manrico le formula duros reproches, que acaban con una exclamación de horror cuando Leonora le confiesa que ha ingerido un veneno. El conde se presenta y ve cómo Leonora está muriendo. Enfurecido por el engaño, ordena la inmediata ejecución de Manrico. El conde arrastra a Azucena hacia la gran reja del calabozo para que vea la ejecución. La gitana, finalmente, confiesa al conde que él mismo acaba de matar a su propio hermano y se desvanece después de haber vengado la muerte de su madre.

La Collection "Gatsby"
S.T. Dupont
PARIS
Absolument
S.T. Dupont
PARIS

ÒPERA A CATALUNYA

AMICS DE L'ÒPERA DE SABADELL

'93 Vè CICLE

Madama Butterfly

GIACOMO PUCCINI

PAO-LIN CHAI • AKEMI SAKAMOTO

JESÚS PINTO • LLUÍS SINTES

OLGA SALA • JOSEP RUIZ • RAMON PUJOL • PERE FARRÉS

Director del cor JOSEP FERRÉ • Director d'escena PAU MONTERDE

Escenografia JOAN JORBA

ORQUESTRA SIMFÒNICA DEL VALLÈS

COR DELS AMICS DE L'ÒPERA DE SABADELL

Director musical: JAVIER PÉREZ BATISTA

Producció: AMICS DE L'ÒPERA DE SABADELL

Direcció General: MIRNA LACAMBRA

Ciutats on serà representada

SABADELL	*Teatre La Faràndula*	12 i 14 de maig, a les 21 h.
REUS	*Teatre Fortuny*	18 de maig, a les 21 h.
GIRONA	*Teatre Municipal*	20 de maig, a les 21'30 h.
MATARÓ	*Teatre Monumental*	22 de maig, a les 21'30 h.
OLESA DE M.	*Teatre La Passió*	29 de maig, a les 22 h.

Amb el patrocini de

Generalitat de Catalunya **Departament de Cultura** · Banc Sabadell · Ajuntament de Sabadell

DÍPTIC, SL SABADELL / JORDI ROCA

Il Trovatore

ACTE I

Ferrando raconte à ses soldats l'histoire du conte di Luna: le vieux comte avait deux fils dont l'un (le nouveau comte) grandit fort et robuste, tandis que son cadet, au chevet duquel on trouva, à sa naissance, une vieille gitane, était pâle et maladif. La gitane, morte sur le bûcher, laissa une fille qui jura de la venger. Cet enfant si chétif disparut peu après et tout le monde en conclut qu'il avait été enlevé par la fille de la gitane.

Dans les jardins du Palais de l'Aljafería, Leonora, (dont le comte est amoureux) commente à sa suivante la passion qu'a éveillée en elle un chevalier aperçu furtivement au cours d'un tournoi et dont elle ignore tout depuis le début de la guerre. Les femmes entrent dans le palais, bientôt suivies du comte qui écoute, surpris, la sérénade du troubadour. Leonora sort dans le jardin et court vers le comte qu'elle confond un instant avec son bien-aimé. Celui-ci apparaît alors et les deux rivaux s'affrontent. Le troubadour déclare s'appeler Manrico, partisan du prétendant d'Urgell et hors-la-loi dont la tête a été mise à prix.

ACTE II

Dans un campement de gitans, Azucena songe tristement à la mort de sa mère sur le bûcher: elle supplie Manrico, qui croit être son fils, de la venger et lui explique l'histoire dont Ferrando a, auparavant, fait le récit à ses soldats. Manrico s'apprête à partir, à la tête des troupes de Castellor, pour se rendre ensuite auprès de Leonora qui, le croyant mort, veut entrer au couvent.

Le comte accourt lui aussi pour empêcher Leonora de prendre le voile. A la surprise générale, Manrico apparaît et, lorsque le comte s'efforce d'entraîner Leonora à sa suite, Manrico et ses hommes l'entourent et le désarment. C'est finalement Manrico qui s'éloigne avec Leonora.

ACTE III

Une prisonnière, une gitane condamnée pour ses fourberies, est conduite au campement du conte di Luna par Ferrando qui reconnaît Azucena. Le comte ordonne son exécution. Les vociférations que profère la gitane laissent entendre au comte qu'elle est non seulement la femme qui a assassiné son frère mais, en outre, la mère de son rival.

Manrico, qui a pris le commandement des troupes de Castellor, dit à Leonora que, s'il périssait au cours de l'assaut au campement ennemi, il l'attendrait au ciel. On apprend soudain la nouvelle de l'arrestation d'Azucena et de son supplice prochain sur le bûcher. A la tête de son armée, Manrico vole au secours de la gitane.

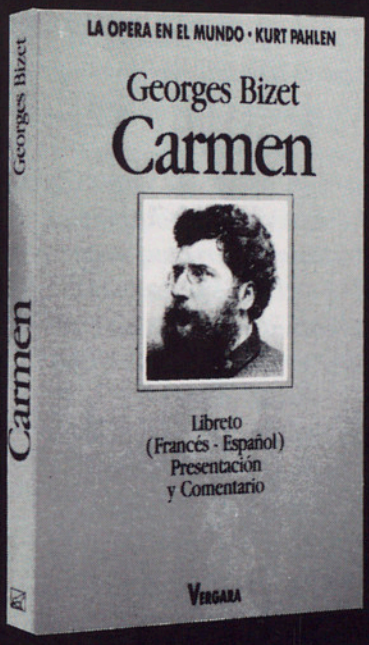
ACTE IV

Vaincu, Manrico est jeté au cachot, avec sa mère, dans la tour du Palais de l'Aljafería. En bas, dans le jardin, Leonora songe qu'elle seule pourrait encore, en échange de la sienne, sauver la vie de son troubadour bien-aimé. Le comte, sourd aux supplications de Leonora, ordonne que les exécutions aient lieu le lendemain. La jeune femme consent alors à s'offrir à lui, s'il épargne la vie du troubadour. Leonora s'éloigne un instant et en profite pour avaler le poison qu'elle cache dans le chaton de sa bague.

Dans son cachot, Azucena, terrifiée, remémore le supplice de sa mère tandis que Manrico s'efforce de la rassurer. Leonora apparaît soudain et annonce à Manrico qu'il sera libre. Surpris, il l'interroge, et devant le silence farouche de la jeune femme, comprend enfin qu'elle s'est vendue au comte pour le sauver. Manrico lui adresse alors de durs reproches qui s'achèvent par un cri d'horreur lorsque Leonora lui avoue qu'elle s'est empoisonnée. Le comte entre, tandis que Leonora se meurt. Désespéré, il ordonne l'exécution immédiate de Manrico et traîne Azucena jusqu'à la grille de sa geôle pour la faire assister à l'horrible spectacle. Egarée par la douleur, la gitane annonce au comte qu'il vient de tuer son propre frère puis s'évanouit, ayant enfin vengé la mort de sa mère.

COLECCION

La ópera en el mundo.

***Dirigida por KURT PAHLEN. *Libreto original y argumento de la ópera. *Biografía y creación completa del autor. *Teoría operística y discografía recomendada.**

TITULOS PUBLICADOS

LA FLAUTA MAGICA - LOS CUENTOS DE HOFFMAN - LA BOHEME
MADAME BUTTERFLY - TOSCA - AIDA - OTELLO - RIGOLETTO
LA TRAVIATA - EL TROVADOR - UN BAILE DE MASCARAS
EL HOLANDES HERRANTE - TRISTAN E ISOLDA - LA VALQUIRIA

Javier Vergara Editor

Apdo. de Correos 150.198. MADRID 28080

Per canviar d'aires

Si vol canviar d'aires no li cal sortir de la ciutat. A la Plaça de Tetuán, hi trobarà un dels racons més acollidors de l'actual Barcelona. Quan hi arribi no s'amoïni pel cotxe: deixi'l a la porta i nosaltres ens n'ocuparem. Pot entrar. Un ambient especial, directe. Música de fons. Demani, pot triar. Una cuina creativa i espectacular, entre la «nova cuina» i la catalana tradicional. Carta interessant de vins. Després, tenim carret de postres especialíssim. Tot per a vostè. Sense sortir de Barcelona.

I si vol saber preus... No l'enganyem: s'hi pot gastar el que vulgui. Depèn de vostè. Però li recomanem el nou «Menú de degustació». A partir de 2.900 pessetes. Vingui a la Plaça de Tetuán. No està tan lluny. I podrà canviar d'aires.

Sense sortir de Barcelona

Plaça de Tetuán 27

Reserves: *Tel. 265 44 77. Fax 265 77 33*

Il Trovatore

ACT I

Ferrando tells other soldiers the story of the conte di Luna: the old count had two sons, one of whom, the present count, as a child grew up strong and robust, while the other was pale and sickly since an old gipsy woman was found, in strange circumstances, near his cradle. The gipsy was burnt at the stake but she left a daughter who vowed she would avenge her.

In the gardens of the same Palacio de la Aljafería, Leonora, the lady loved by the count, comments to her lady in waiting on the love that has been aroused in her by a gentleman she saw in a tournament and who disappeared when war broke out. The women enter the palace and then the count appears. He is surprised by the serenade of the troubadour. Leonora returns to the garden and, mistaking the count for her beloved, runs towards him. Then the troubadour enters and the two rivals face each other in anger. The troubadour says that he is Manrico, a follower of the pretender of Urgell and an outlaw on whose head a price has been put.

ACT II

In a gipsy camp Azucena sadly recalls the death of her mother at the stake and asks Manrico, who she believes is her son, to avenge her. She also explains the same story that Ferrando told the soldiers. Manrico has to go to take command of the garrison of Castellor and he is also prepared to right the wrong because of which Leonora, who thinks he is dead, has decided to enter a convent.

The count has gone to prevent Leonora from taking the habit. To everybody´s surprise, Manrico also appears and when the count wants to take Leonora away by force, he is surrounded by Manrico and his men and disarmed. Finally, it is Manrico who leaves with Leonora.

ACT III

Ferrando brings the gipsy as a prisoner to the count´s camp, accused of spying. The veteran Ferrando, finally, recognizes Azucena and the count orders her execution. As a result of some exclamations from the gipsy, the count confirms that she is not only the person who killed his brother but also the mother of his hated enemy.

Manrico is in command of Castellor and tells Leonora that if he is killed in the imminent attack on the enemy camp, he will wait for her in heaven. Suddenly, the news arrives that Azucena has been captured by the count´s men and is about to be burnt at the stake. Manrico calls his men together and goes off to rescue the gipsy.

ACT IV

Manrico is a prisoner with his mother in the tower of the Palacio de la Aljafería. In the adjoining garden, Leonora believes that she alone can save the troubadour in exchange for her own life. The count gives the orders for the executions to take place the following day and he meets Leonora who pleads mercy but he does not grant it. Then Leonora proposes to give herself up to him unconditionally in exchange for the troubadour´s life. Aside, Leonora takes advantage of the moment to take the poison that she has hidden in a ring.

In a dungeon, Azucena, who is terrified,recalls her mother´s punishment but Manrico tries to calm her. Suddenly, Leonora arrives and tells Manrico that he will be free. Surprised, he wants to know why and as Leonora remains silent, he believes that she has sold herself to the count to save him. Manrico reproaches her harshly but then utters an exclamation of horror when Leonora confesses that she has taken poison. The count enters and sees that Leonora is dying. Furious that he has been deceived, he orders the immediate execution of Manrico. The count drags Azucena to the gate of the dungeon for her to see the execution. The gipsy finally confesses to the count that he himself has just killed his own brother and she faints after having avenged her mother´s death.

VACHERON CONSTANTIN

La plus ancienne manufacture d'horlogerie du monde.
Genève, depuis 1755.

ROSA BISBE ART DISSENY
JOIERIA
BARCELONA

GANDUIXER, 20
TELEFON 201 65 90

RBLA. CATALUNYA, 121
"GALERIAS LA AVENIDA"

Discografia

La present discografia només inclou una selecció de les versions íntegres. Els personatges són esmentats en l'ordre següent: Leonora, Azucena, Manrico i Il conte di Luna. A continuació l'orquestra, el cor, el director, l'any de l'enregistrament i el segell discogràfic.

Bianca Scacciati, Giuseppina Zinetti, Francesco Merli, Enrico Molinari. Scala de Milà. Dir.: Lorenzo Molajoli. 1930. EMI.

Maria Carena, Irene Minghini-Cattaneo, Aureliano Pertile, Apollo Granforte. Scala de Milà. Dir.: Carlo Sabajno. 1930. EMI.

Caterina Mancini, Miriam Pirazzini, Giacomo Lauri-Volpi, Carlo Tagliabue. RAI de Roma. Dir.: Fernando Previtali. 1951. CETRA.

Maria Callas, Cloe Elmo, Giacomo Lauri-Volpi, Paolo Silveri. San Carlo de Nàpols. Dir.: Tullio Serafin. 1951. CETRA.

Zinka Milanov, Fedora Barbieri, Jussi Björling, Leonard Warren. RCA Victor, Robert Shaw. Dir.: Renato Cellini. 1952. RCA.

Renata Tebaldi, Giulietta Simionato, Mario Del Monaco, Ugo Savarese. Grand Théâtre de Ginebra, Maggio Musicale Fiorentino. Dir.: Alberto Erede. 1956. DECCA.

Maria Callas, Fedora Barbieri, Giuseppe Di Stefano, Rolando Panerai. Scala de Milà. Dir.: Herbert von Karajan. 1956. EMI.

Leontyne Price, Rosalind Elias, Richard Tucker, Leonard Warren. Òpera de Roma. Dir.: Arturo Basile. 1959. RCA.

Antonietta Stella, Fiorenza Cossotto, Carlo Bergonzi, Ettore Bastianini. Scala de Milà. Dir.: Tullio Serafin. 1962. DEUTSCHE GRAMMOPHON.

Leontyne Price, Giulietta Simionato, Franco Corelli, Ettore Bastianini. Filharmònica de Viena, Òpera de Viena. Dir.: Herbert von Karajan. 1962. MELODRAM.

Gabriella Tucci, Giulietta Simionato, Franco Corelli, Robert Merrill. Òpera de Roma. Dir.: Thomas Schippers. 1964. EMI.

Gwyneth Jones, Giulietta Simionato, Bruno Prevedi, Peter Glossop. Covent Garden de Londres. Dir.: Carlo Maria Giulini. 1964. LR.

Montserrat Caballé, Franca Mattiucci, Richard Tucker, Mario Zanasi. Maggio Musicale Fiorentino. Dir.: Thomas Schippers. 1968. NUOVA ERA.

Leontyne Price, Fiorenza Cossotto, Plácido Domingo, Sherrill Milnes. New Philharmonia, Ambrosian. Dir.: Zubin Mehta. 1969. RCA.

Raina Kabaivanska, Viorica Cortez, Franco Bonisolli, Giorgio Zancanaro. Òpera de Berlín. Dir.: Bruno Bartoletti. 1975. EURODISC.

Joan Sutherland, Marilyn Horne, Luciano Pavarotti, Ingvar Wixell. National Philharmonic i cor. Dir.: Richard Bonynge. 1975. DECCA.

Leontyne Price, Elena Obraztsova, Franco Bonisolli, Piero Cappuccilli. Filharmònica de Berlín, Òpera de Berlín. Dir.: Herbert von Karajan. 1977. EMI.

Gilda Cruz-Romo, Fiorenza Cossotto, Carlo Cossutta, Matteo Manuguerra. Maggio Musicale Fiorentino. Dir.: Riccardo Muti. 1978. HRE.

Katia Ricciarelli, Stefania Toczyska, Josep Carreras, Iuri Mazurok. Covent Garden de Londres. Dir.: Colin Davis. 1980. PHILIPS.

Rosalind Plowright, Brigitte Fassbänder, Plácido Domingo, Giorgio Zancanaro. Acadèmia Santa Cecília de Roma. Dir.: Carlo Maria Giulini. 1983. DEUTSCHE GRAMMOPHON.

Vídeo

Leyla Gencer, Fedora Barbieri, Mario Del Monaco, Ettore Bastianini. Film R.A.I. Dirs.: Fernando Previtali i Claudio Fino. 1957. RAI.

Joan Sutherland, Lauris Elms, Kenneth Collins, Jonathan Summers. Òpera de Sydney. Dir.: Richard Bonynge. Dir. escena: Elijah Moshinsky. 1983. VIRGIN.

Rosalind Plowright, Fiorenza Cossotto, Franco Bonisolli, Giorgio Zancanaro. Arena de Verona. Dir.: Reynald Giovaninetti. Dir. escena: Giuseppe Patroni Griffi. 1985. SELECTAVISION.

Eva Marton, Dolora Zajick, Luciano Pavarotti, Sherrill Milnes. Metropolitan de Nova York. Dir.: James Levine. Dir. escena: Fabrizio Melano. 1988. DEUTSCHE GRAMMOPHON.

Contingut argumental, biografies i discografia: **Pau Nadal**

Notes importants

En atenció als artistes i al públic en general, es prega la màxima puntualitat: no es permetrà l'entrada a la sala un cop començada la representació, ni verificar enregistraments, fotografies o filmar escenes de cap mena.
El Consorci del Gran Teatre del Liceu, si les circumstàncies ho reclamen, podrà alterar les dates, els programes o els intèrprets anunciats en aquest programa.
En compliment d'allò que disposa l'Article 92 del Reglament d'Espectacles, és prohibit de fumar als passadissos; hom ha d'utilitzar el saló del 1r pis i el vestíbul de l'entrada.

Accés pel carrer Sant Pau, núm. 1, bis, d'ús exclusiu per a minusvàlids. Tel. 318 91 22.

Portada:
Maurici Vilomara (1848-1930). Esbós escenogràfic per a l'acte segon de *Carmen*, de Bizet: La Taverna de Lillas Pastia.
Gran Teatre del Liceu, atribuït a la producció del 1888, any de l'Exposició Universal de Barcelona. Arxiu del Centre d'Investigació, Documentació i Difusió de l'Institut del Teatre.

Programes. Edició i publicitat: Art-Co/2000

Disseny: Hernando Asociados

FUNDACIÓ
GRAN TEATRE DEL
LICEU

La Fundació privada Gran Teatre del Liceu s'ha creat amb una finalitat bàsica, que és la d'estimular les empreses del sector privat perquè contribueixin a la promoció i difusió de la Cultura, tal com és norma als països més desenvolupats.

En aquest sentit, les empreses que formen el primer Patronat i les que s'han anat adherint a la nova Fundació, ja sigui com a Protectores, Col·laboradores o Cooperadores, entenem que la societat catalana d'avui no pot desentendre's de la sort d'una institució tan arrelada a la vida cultural de Barcelona i tan representativa de la vida musical de Catalunya com és el Gran Teatre del Liceu.

Cal conservar i enfortir aquest llegat cultural, creat fa més de 150 anys sense cap altre impuls que no fos el que procedia d'una imparable il·lusió col·lectiva. Deixar ara el futur del Liceu a l'exclusiva responsabilitat de les institucions públiques equivaldria a una mena de deserció.

Per això us demanem que, en la mesura de les vostres possibilitats, us incorporeu a la tasca que ens hem imposat i que, tot associant el vostre nom al prestigi del nostre Gran Teatre, ajudeu a la realització dels seus projectes.

FUNDACIÓ
GRAN TEATRE DEL
LICEU

Presidenta d'Honor
S.M. LA REINA SOFIA

Patrons
GAS NATURAL SDG, S.A.
CAIXA DE CATALUNYA
CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS DE BARCELONA
AIGÜES DE BARCELONA
BANCO DE EUROPA
BANC DE SABADELL
GRUPO TORRAS
CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Protectors
ANGLO NAVAL INDUSTRIAL
BASSAT, OGILVY & MATHER
IBM
SEAT

Col·laboradors
NESTLÉ
ROCA RADIADORES

Cooperadors
BUFET BERGÓS
COOPERS & LYBRAND
EDITORIAL VICENS VIVES
ENIMONT IBERICA
MCS Marketing Comunicaciones y Servicios
RICARDO MOLINA, S.A.

Informació
Fundació Gran Teatre del Liceu
c/. Sant Pau, 1 bis
08001 Barcelona
Telèfon 318 91 22

Pròximes funcions

Recital Líric

Dissabte, 24 d'abril, 20 h., funció núm. 85

Recital

Ferruccio Furlanetto/Alexis Weissenberg

Obres de Sergei Rakhmaninov i Pitor I. Txaikovski

Diumenge, 2 de maig, 21 h., funció núm. 92, torn D

L'Orfeo

Claudio Monteverdi

Direcció musical **Jordi Savall**
Direcció d'escena **Gilbert Deflo**

Coreografia **Nadejda Loujine**
Escenografia i vestuari **William Orlandi**

M. Tucker, M. Figueras, J. Larmore, A. Browner, B. Fink, P. Spagnoli, M. Arruabarrena, G. Türk, M. Schäfer, G.P. Fagotto i **I. Fresán**

LA CAPELLA REIAL DE CATALUNYA (CONJUNT VOCAL)
LE CONCERT DES NATIONS
(ORQUESTRA AMB INSTRUMENTS D'ÈPOCA)
Nova Producció: **Gran Teatre del Liceu**

Funció de Gala
Dijous, 20 de maig, 21 h., funció núm. 93, torn E

Diumenge, 23 de maig, 17 h., funció núm. 94, torn T
Dimarts, 25 de maig, 21 h., funció núm. 95, torn D
Dijous, 27 de maig, 21 h., funció núm. 96, torn A
Dissabte, 29 de maig, 21 h., funció núm. 97, torn C
Dilluns, 31 de maig, 21 h., funció núm. 98, torn D

ArtCo 2000 Romanyà/Valls Dip. Legal: B. 14.595 - 1993

"Il trovatore"

de Giuseppe Verdi

El foment de la cultura permet a una societat assegurar la seva qualitat de vida.

Amb el patrocini de:
Winterthur

GRAN TEATRE DEL LICEU

Dies 19, 22, 25, 28 i 30 d'abril
i 1, 3 i 4 de maig.

winterthur

42459-19